

Ігор Гурський,
викладач-стажист,
факультет іноземних мов,
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини,
м. Умань

ЛІНГВОПЕРСОНОЛОГІЯ ЯК ПРІОРИТЕТНА ГАЛУЗЬ ЛІНГВІСТИКИ

Сучасна лінгвістика демонструє зростаючий інтерес до вивчення мовної особистості. У цілому, окреслена проблема залишається однією із найскладніших і багатовекторних проблем у сучасній лінгвістиці. Слід відмітити, що мовна особистість становить посилений дослідницький інтерес вчених із таких галузей лінгвістики, як: соціолінгвістики, психолінгвістики, лінгводидактики, лінгвокультурології, лінгвопоетики, лінгвістичної персонології.

На сучасному етапі лінгвістична персонологія (лінгвоперсонологія) є новітньою галуззю лінгвістики, яка активно розвивається, та зумовлює інтерес лінгвістів у зв'язку із посиленою увагою до дослідження антропоцентричної парадигми. Лінгвоперсонологією є новий напрям антропологічних досліджень, націлений на всебічне вивчення особистості та її мовленнєвої діяльності [1, с. 161]. «Рушійною силою» у становленні лінгвоперсонології як самостійного наукового напрямку слугувала стаття російського дослідника В. Нерознака «Лінгвістична персонологія: до визначення статусу дисципліни» [2]. Як зазначає російська дослідниця А. Салахова, понятійно-термінологічний апарат, методика дослідження та теоретична база окресленої лінгвістичної галузі перебувають на стадії розробки на початку ХХІ століття [1, с. 160].

Слід зауважити, що лінгвіст Н. Мельник, слідом за Н. Гольовим, виокремлює 2 аспекти лінгвоперсонологічних досліджень:

- лінгвістика в персонологічному вимірі;
- персонологія в лінгвістичному вимірі [1, с. 160].

Як зазначає дослідниця А. Салахова, перший напрям передбачає вивчення: « ... тексту, мови, мовленнєвої діяльності в персонологічному

аспекті, тобто, крізь призму характеристик особистості» [1, с. 160]. Другий напрям лінгвоперсонологічних досліджень: « ... являє собою власне науку про особистість – персонологію і розвивається у теоретико-методологічному і конкретно описовому плані» [1, с. 160].

У контексті лінгвоперсонологічних досліджень здійснюється опис процесу формування мовної особистості, виявлення та обґрунтування явищ та процесів, які є визначальними для цього процесу.

Основним завданням лінгвоперсонології є вивчення гендерних, професійних, ментально-психологічних особливостей мовної особистості та її типів у даних аспектах [1, с. 160].

Узявши до уваги методологічний арсенал лінгвоперсонології, ми можемо стверджувати, що він включає загальнонаукові та власне лінгвістичні методи. Дослідниця Ю. Горицька зазначає, що до загальнонаукових методів, які використовуються лінгвоперсонологією, відносять: « ... індуктивний метод, лексикографічний метод, методи математичної лінгвістики і метод аналізу формальних характеристик тексту» [3, с. 93].

Для вивчення мовної особистості використовуються 2 групи власне лінгвістичних методів: реконструкція мовної особистості, мовне (рідше – мовленнєве) портретування. Відмінність між окресленими групами методів полягає у тому, що метод реконструкції мовної особистості застосовується при аналізі письмових текстів та мовних особистостей минулого, чи узагальнених мовних особистостей, а мовне (рідше – мовленнєве) портретування – при дослідженні усного мовлення, тобто, мовних особистостей сучасників [3, с. 92].

Як зазначає Ю. Горицька, до методів реконструкції мовної особистості відносять:

- метод структурного моделювання;
- метод лінгвориторичної реконструкції;
- біографічний метод [3, с. 93].

Мовне портретування може бути:

- комплексним та рівневим;
- комунікативним;
- генезисним [3, с. 93].

Найпоширенішим методом, який застосовується при аналізі мовної особистості, є метод структурного моделювання, який передбачає проведення лінгвістичного аналізу виключно на матеріалі творів особистості без урахування усного мовлення автора.

Оптимальним методом для аналізу мовної особистості Ю. Горицька називає метод лінгвориторичної реконструкції, який включає дві процедури:

- «первинну реконструкцію»;
- «вторинну реконструкцію» [3, с. 93].

Перша процедура проводиться на рівні текстів, створених мовною особистістю, її самохарактеристик в інтерв'ю, щоденниках, листах. Друга процедура передбачає фокусування уваги дослідників на свідченнях близьких, колег, дослідницьких роботах мовної особистості [3, с. 93].

Розглядаючи детальніше феномен мовного портретування, слід зауважити, що метод передбачає: « ... поярусний опис мовної особистості носія мови, особливості його мовної поведінки (манера і швидкість мовлення, забарвлення звучання і гучність голосу, артикуляція), біографічні відомості про нього» [3, с. 92]. Ю. Горицька зауважує, що основна відмінність між комплексним та рівневим портретуванням полягає у тому, що перший тип передбачає аналіз усіх складових мовної системи суб'єкта, а другий – лише однієї складової: лексики, граматики, чи фонетики [3, с. 92]. Генезисне портретування передбачає встановлення взаємозв'язку між мовними особливостями суб'єкта та причинами, які зумовили своєрідність цих особливостей [3, с. 92; 4].

Як підсумок зазначимо, що лінгвоперсонологія є пріоритетною галуззю лінгвістики, теоретичний, емпіричний матеріал та методологічна база якої потребує детального аналізу із метою створення передумов для її остаточного наукового становлення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Салахова А. Г.-Б. Лингвоперсонологический подход в исследовании профессиональной языковой личности. *Филологические науки. Вопросы теории и практики*. 2005. №8. Ч. 2. С. 159–162.
2. Нерознак В. П. Лингвистическая персонология: к определению статуса дисциплины. *Сборник науч. трудов Моск. гос. лингв. ун-та*. 1996. Вып. 426. С. 112–116.
3. Горицкая Ю. В. Лингвоперсонология: обзор методов и методик. *Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Філологічні науки*. 2013. №33. С. 92–94.
4. Седов К. Ф. К основаниям лингвистики индивидуальных различий (о принципах речевого портретирования). *Проблемы речевой коммуникации*. 2007. №7. С. 6–27.